

บทประพันธ์เพลงทางแปรในวรรณกรรมเปียโนของเบโทเฟน:

การแสดงดนตรีพร้อมบทวิเคราะห์

Variations in Beethoven's Piano Repertoire:

Performance and Analytical Notes

ภาวไล ตันจันทร์พงศ์*¹

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้านการแสดงดนตรี เรื่อง “บทเพลงทางแปรในวรรณกรรมเปียโนของเบโทเฟน: การแสดงดนตรีพร้อมบทวิเคราะห์” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ เทคนิคที่ใช้ในบทเพลงทางแปรของเบโทเฟน และแสวงหาวิธีการฝึกซ้อมบทเพลงทางแปรของเบโทเฟน บทเพลงที่คัดเลือกมา คือ *Six Sets of Variations for Piano and Flute, Op. 105*, *Six Variations on an Original Theme for Piano in F major, Op. 34* และ *Seven Variations for Cello and Piano in E-flat Major on “Bei Männern, welche Liebe fühlen” from Mozart’s the Magic Flute, WoO 46*

บทเพลงที่คัดสรรมานี้เป็นบทเพลงประเภททางแปรทั้งสิ้น แต่ก็มีหลากหลายในด้านเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง (เปียโน เซลโล และฟลูต) อีกทั้งยังแตกต่างกันในด้านช่วงเวลาของบทเพลงที่ถูกประพันธ์ขึ้น และแนวทำนองหลักที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการประพันธ์เพลง รวมถึงเทคนิคที่จำเป็นต้องใช้ในการบรรเลง งานวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งวิเคราะห์ประเด็นวิธีการประพันธ์บทเพลงหรือวิเคราะห์เชิงทฤษฎีดนตรี แต่มุ่งประเด็นวิเคราะห์ไปที่วิธีการฝึกปฏิบัติเพื่อการแสดง ดังนั้นเนื้อหาทางด้านวิชาการจึงล้วนเป็นคำแนะนำต่างๆ ทั้งด้านการตีความบทเพลง การเตรียมตัว การวางแผนการฝึกซ้อม การฝึกซ้อมส่วนตัว วิธีการแก้ปัญหาและแสวงหาวิธีการซ้อม การฝึกซ้อมรวมวงและอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์บทเพลงเพื่อการแสดงนั้น บางกรณีก็ขาดเสียมิได้ที่จะต้องพิจารณาหรือวิเคราะห์บทเพลงด้านทฤษฎีดนตรีประกอบด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: เปียโน, ทางแปร, แวริเอชัน, เบโทเฟน

* Corresponding author, email: pawalai.tan@gmail.com

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ABSTRACT

The creative research in performance practice-Variations in Beethoven's Piano Repertoire: Performance and Analytical Notes-aim to analyze and to interpret Beethoven's variation works. Furthermore, the research investigates an appropriate way to perform these works; *Six Sets of Variations for Piano and Flute*, Op. 105, *Six Variations on an Original Theme for Piano* in F major, Op. 34, and *Seven Variations for Cello and Piano* in E-flat Major on "Bei Männern, welche Liebe fühlen" from Mozart's the Magic Flute, WoO 46.

All of these selected works are variation forms whose genre or instrument types (piano, cello, and flute) and performance techniques are different. These works were also composed in different periods by using distinct raw materials. The research does not aim to provide compositional or music-theoretical analysis, but the analysis of performance practices. Therefore, the research describes the music in terms of interpretation, practice and planning, and ensemble. However, music-theoretical analysis is inevitable in some cases.

Keywords: Piano, Variations, Beethoven

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

บทเพลงทางแปร (Variations) คือบทเพลงที่มีการนำทำนองหลักมาแปรให้หลากหลาย โดยการใช้เทคนิคต่างๆ ในการประพันธ์ เช่น การใช้เสียงประสาน จังหวะ ทำนอง หรือกฎเสียงแต่จะยังคงเค้าทำนองหลักเดิมไว้ในทุกๆ ท่อนของการแปรในวรรณกรรมเพลงเปียโนนั้น บทเพลงทางแปรได้เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยบาโรก จากนั้นพัฒนาขึ้นตามลำดับจนถึงปัจจุบัน แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจะมุ่งความสนใจไปที่บทเพลงทางแปรของเบโทเฟนในยุคคลาสสิกเท่านั้น

นักประพันธ์ในยุคคลาสสิก ล้วนให้ความสนใจในการประพันธ์เพลงทางแปร์ โดยมีบทประพันธ์เพลงหลายบทซึ่งเป็นที่นิยมนำมาเล่นในการแสดงเดี่ยวเปียโนกันอย่างแพร่หลาย โดยทว่านักประพันธ์เพลงแต่ละคนก็จะมีวิธี เทคนิคการประพันธ์เพลงที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการตีความ วิเคราะห์เทคนิคการเล่นที่ดีจะทำให้การแสดงเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และใช้เวลาที่สั้นลงในการซ้อม ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เทคนิคและแนะนำวิธีการซ้อม พร้อมทั้งเสนอแนวทางการตีความบทเพลงที่ถูกเลือกมาจากนักประพันธ์เพลงหลายท่านในยุคคลาสสิก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเปียโนที่สนใจจะเล่นเพลงทางแปร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และตีความเทคนิคที่ใช้ในบทเพลงทางแปร์ของเบโทเฟน
2. เพื่อแสวงหาวิธีการซ้อมบทเพลงทางแปร์ของเบโทเฟน
3. เพื่อศึกษาจริยธรรมในการตีความบทเพลงตามความต้องการของผู้ประพันธ์
4. เพื่อเผยแพร่การแสดงและบรรยายบทเพลงทางแปร์ของเบโทเฟนในเชิงวิชาการ

ขอบเขตของการวิจัย

การแสดงพร้อมบทวิเคราะห์บทเพลงทางแปร์ในวรรณกรรมเปียโนยุคคลาสสิก ประกอบไปด้วยบทเพลงทางแปร์ 3 บทเพลง ของเบโทเฟนโดยผู้วิจัยจะบรรเลงบทเพลงทางแปร์ทั้ง 3 บทเพลง และวิเคราะห์เทคนิคที่เล่นพร้อมเสนอแนะวิธีการซ้อม

สมมติฐานและกรอบแนวความคิดของการวิจัย

บทเพลงทางแปร์เป็นบทเพลงที่มีความแตกต่างทางเทคนิคในทุกท่อนของการแปร์ จึงต้องใช้วิธีการซ้อม เทคนิคการเล่นที่แตกต่างกัน การซ้อมอย่างมีระบบการวิเคราะห์ทั้งโครงสร้างและเทคนิคการเล่น จะส่งผลให้การแสดงสัมฤทธิ์ผลในเวลาอันสั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงผลวิเคราะห์และเทคนิคที่ใช้ในบทเพลงทางแปร์ของเบโทเฟน
2. ได้แนวทางการซ้อมบทเพลงทางแปร์ของเบโทเฟน

3. ได้ทำให้บทเพลงทางแปรของเบโทเฟนเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น
4. ได้เผยแพร่การแสดงและบรรยายบทเพลงทางแปรของเบโทเฟนในเชิงวิชาการ
5. ได้ทำให้นักเปียโนชาวไทยหันมาเล่นบทเพลงทางแปรมากขึ้น
6. ได้ทราบถึงจริยธรรมในการตีความบทเพลงตามความต้องการของผู้ประพันธ์
7. ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการสอนและเน้นการสร้างจริยธรรมของอาจารย์ที่สอนดนตรีปฏิบัติในระดับมหาวิทยาลัย

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมายเมื่อสิ้นสุดการวิจัย

1. การแสดงคอนเสิร์ตและบรรยายบทเพลงทางแปรของเบโทเฟน
2. การบันทึกวีดิทัศน์การบรรยายและการแสดง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลบทเพลงทางแปรในยุคคลาสสิก การหาโน้ตเพลงและข้อมูลอื่นๆ
2. คัดเลือกบทเพลงทางแปรของเบโทเฟน จำนวน 3 บทเพลง
3. วิเคราะห์บทเพลงในเชิงเทคนิค และหาวิธีการซ้อมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. ฝึกซ้อม และหาสถานที่ที่ใช้ในการแสดง
5. จัดการแสดงและบรรยาย

เป้าหมายของผลผลิต (Output)

1. ได้การแสดงพร้อมการบรรยายบทเพลงทางแปร
2. ได้อรรถาธิบายวิธีการซ้อมและเทคนิคการเล่นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแสดง

เป้าหมายของผลลัพธ์ (Outcome)

1. การเผยแพร่สู่สาธารณชนในระดับชาติ โดยการจัดประชุมสัมมนาวิชาการ
2. ผู้เข้าร่วมฟังบรรยาย 100 คน
3. จำนวนหนังสืออรรถาธิบาย 100 เล่ม

ผลสำเร็จ ความคุ้มค่าของการวิจัยตามแผนการบริหารงานและแผนการดำเนินงาน

บทเพลงทางแปรในวรรณกรรมเปียโนของเบโทเฟน เป็นผลงานสร้างสรรค์ดุริยางคศิลป์ในรูปแบบการแสดงและการบรรยาย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเปียโนได้อย่างแพร่หลายเพื่อเพิ่มความรู้ให้กับผู้สนใจในการเล่นบทเพลงทางแปร

ระดับความสำเร็จของงาน เป็นผลงานทางบูรณาการระหว่างการปฏิบัติกับการเขียนในเชิงวิชาการ เป็นการสร้างงานที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาดนตรีในระดับอุดมศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

โครงการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้านการแสดงดนตรี เรื่อง “บทเพลงทางแปรในวรรณกรรมเปียโนของเบโทเฟน: การแสดงดนตรีพร้อมบทวิเคราะห์” ครั้งนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้แสดงได้เลือกสรรบทเพลงทางแปรที่มีคุณค่าจำนวนทั้งสิ้น 3 บทเพลง มาทำการแสดงสดเผยแพร่พร้อมทั้งบรรยายวิเคราะห์บทเพลงในเชิงวิชาการ ซึ่งบทประพันธ์เพลงทั้ง 3 บทนี้ ล้วนถูกประพันธ์ขึ้นโดยลูตวิก ฟาน เบโทเฟนนอกจากนี้ ด้วยกรอบของโครงการวิจัย บทเพลงที่คัดสรรมานี้จึงเป็นบทเพลงประเภททางแปรทั้งสิ้นซึ่งแม้ว่าบทประพันธ์เพลงทั้ง 3 บทจะเป็นบทเพลงประเภทเดียวกัน แต่ก็มีหลากหลายหลายในด้านเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง (เปียโน เซลโล และฟลูต) อีกทั้งยังแตกต่างกันในด้านช่วงเวลาของบทเพลงที่ถูกประพันธ์ขึ้น และแนวทำนองหลักที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการประพันธ์เพลง รวมถึงเทคนิคที่จำเป็นต้องใช้ในการบรรเลง

สำหรับภาคการบรรยายวิเคราะห์บทเพลงนั้น ผู้วิจัยได้มุ่งวิเคราะห์ประเด็นวิธีการประพันธ์บทเพลง หรือวิเคราะห์เชิงทฤษฎีดนตรี แต่ผู้วิจัยมุ่งประเด็นวิเคราะห์ไปที่วิธีการฝึกปฏิบัติเพื่อการแสดง (Performance Practice) ดังนั้น เนื้อหาทางด้านวิชาการจึงล้วนเป็นคำแนะนำต่างๆ ทั้งด้านการตีความบทเพลง การเตรียมตัว การวางแผนการฝึกซ้อม การฝึกซ้อมส่วนตัว วิธีการแก้ปัญหาและแสวงหาวิธีการซ้อม การฝึกซ้อมรวมวง และอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์บทเพลงเพื่อการแสดงนั้น บางกรณีก็ขาดเสียมิได้ที่จะต้องพิจารณาหรือวิเคราะห์บทเพลงด้านทฤษฎีดนตรีประกอบด้วยเช่นกัน

จากการตีความและวิเคราะห์บทประพันธ์เพลงทางแปรที่ผ่านมาทั้งหมด ผู้วิจัยใคร่ขอสรุปสาระโดยสังเขป เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการซ่อมแก่ผู้ที่สนใจต้องการบรรเลงบทประพันธ์เพลงประเภททางแปรทั้ง 3 บท ดังนี้

1. ประเด็นการวิเคราะห์และการตีความบทเพลง โดยกรณีที่เป็นบทเพลงที่บรรเลงคนเดียวหรือเดี่ยวเปียโน ผู้บรรเลงก็สามารถวิเคราะห์และตีความบทเพลงตามรสนิยมส่วนตัวของแต่ละบุคคลเองได้ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการนำเสนอแนวทำนองเพลง การพิจารณาคุณลักษณะเสียง (Articulation) วิธีการใช้โน้ตระดับ หรืออื่นๆ อย่างไรก็ตาม ผู้บรรเลงควรพิจารณาตีความให้เหมาะสมให้กับยุคสมัยของบทเพลงและตัวผู้ประพันธ์เพลงนั้นๆ รวมถึงศึกษารรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงให้รอบด้านมากที่สุด เพื่อให้การแสดงออกมาได้ดีและเหมาะสมแต่หากเป็นการบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่น (ในที่นี้คือฟลูตและเชลโล) นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้เล่นจำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือและหาข้อตกลงร่วมกัน รวมถึงการวิเคราะห์วิธีการนำเสนอบทเพลง ทั้งนี้เพื่อให้เสียงที่เล่นออกมามีความกลมกล่อม และมีความเป็นเอกลักษณะ การเล่นคุณลักษณะเสียงต่างๆ เช่น โน้ตระดับควรตกลงวิธีการเล่นให้เป็นแบบเดียวกัน หรือการเริ่มต้นและการจบประโยคเพลงก็ควรเป็นไปในลักษณะเดียวกัน เป็นต้น

2. ประเด็นการฝึกซ้อม โดยบทเพลงในยุคคลาสสิกนั้น ส่วนใหญ่มักเน้นด้านความคล่องแคล่วและการสั่นไหวของนิ้ว การกดให้แนวทำนองมีเสียงที่ต่อเนื่องแต่ไม่เก็บเสียงโน้ตให้ค้างหรือเป็นการเล่นลักษณะที่เรียกว่าเลกาโต ดังนั้น วินัยการซ้อมแบบฝึกหัดต่างๆ เช่น บันไดเสียง เมเจอร์และไมเนอร์ บันไดเสียงโครมาติก อาร์เปจ และชิ้นคู่ ซ้ำไปมาหลายครั้ง ทำให้สามารถเพิ่มพลังให้กับนิ้ว พร้อมทั้งสร้างความคล่องแคล่วของนิ้วได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แบบฝึกหัดอื่นๆ เช่น Hanon หรือ Czerny ก็ล้วนมีประโยชน์อย่างมากกับการเล่นให้สั่นไหวและคล่องแคล่ว

3. ประเด็นการใช้เพดัล ผู้บรรเลงต้องวางแผนการใช้โดยคำนึงถึงเสียงที่ต้องการ สำหรับการใช้นั้นมี 3 ประเด็นที่ควรพิจารณา ได้แก่ 1) เพื่อเชื่อมให้เสียงต่อเนื่องกัน 2) เพื่อเพิ่มความหนาให้กับเสียง และ 3) เพื่อสร้างสีสันให้กับบทเพลง ซึ่งการเหยียบเพดัลดีนหรือลึก็ก็สามารถสร้างมิติเสียงที่แตกต่างกัน ผู้เล่นต้องใช้วิจารณญาณและการฟังที่ดีและการประสานกันระหว่างมือและเท้าที่ดีเพื่อสร้างเสียงที่ตนเองต้องการ นอกจากนี้ ถ้าต้องบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่น (เชลโลและฟลูต) ขณะบรรเลงผู้เล่นต้องฟังเครื่องดนตรีชิ้นอื่นด้วย เพราะหากเล่นดังเกินไปเสียงจะกลบเครื่องดนตรีชิ้นอื่นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องดนตรีที่มีธรรมชาติของเสียงเบากว่าเปียโน อีกทั้งผู้เล่นเปียโนต้องคอยฟังและปรับสมดุลของเสียงตลอดเวลาขณะที่บรรเลง

ท้ายนี้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าหากมีการตีความและวิเคราะห์เทคนิคการเล่นที่ดี จะทำให้การแสดงเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น บทเพลงทางแปรเป็นบทเพลงที่มีความแตกต่างทางเทคนิคในทุกท่อน

ของการแปรจึงต้องใช้วิธีการซ้อมและเทคนิคการเล่นที่แตกต่างกัน การซ้อมอย่างมีระบบ การวิเคราะห์ทั้งโครงสร้างและเทคนิคการเล่น จะส่งผลให้การแสดงสัมฤทธิ์ผลในเวลาอันสั้น

การตีความและการวิเคราะห์เป็นวิจรรย์ญาณและความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัย ซึ่งอยู่ภายใต้การศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบบนพื้นฐานงานวิจัย อย่างไรก็ตาม ผู้สนใจหรือนักเปียโนหรือนักวิชาการด้านดนตรีคนอื่น อาจตีความบทเพลงหรือกระทั่งบรรเลงบทเพลงแตกต่างออกไปได้เช่นกัน สำหรับโครงการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเพียงหวังว่าข้อเสนอแนะวิธีการฝึกซ้อม รวมถึงข้อเสนอแนะวิธีการบรรเลงและการฝึกซ้อมต่างๆ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจได้ศึกษา และสามารถใช้เป็นแนวทางในการบรรเลงบทเพลงประเภทนี้ หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบทเพลงประเภทอื่นต่อไป

การแสดงครั้งแรก (World Premiere)

การแสดงบทเพลงทางแปรในวาระกรรมเปียโนของเบโทเฟนพร้อมบทวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้ถูกนำออกแสดงพร้อมกับบรรยายเผยแพร่ต่อสาธารณชน ในงานแสดงและบรรยายเชิงวิชาการสร้างสรรค์ดุริยศิลป์ โดยการแสดงบทประพันธ์เพลงทางแปรครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากนักดนตรีดังรายชื่อต่อไปนี้

นักดนตรี	ภาวไล ต้นจันทร์พงศ์	เปียโน
	อภิชัย เลี่ยมทอง	เชลโล
	ธีรวัฒน์ รัตนประภาเมธีรัฐ	ฟลูต
สถานที่	ห้องแสดงดนตรี อาคารรัตนคุณากร (ตึก 11) มหาวิทยาลัยรังสิต วันพุธที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2559	

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ บทประพันธ์เพลงทางแปรในวาระกรรมเปียโนของเบโทเฟน: การแสดงดนตรีพร้อมบทวิเคราะห์ (Variations in Beethoven's Piano Repertoire: Performance and Analytical Notes) ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยประเภทสร้างสรรค์ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยที่มุ่งเป้าตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ: ด้านมนุษยศาสตร์ ประจำปี 2558 กรอบวิจัยที่ 1 ศิลปกรรมเพื่อยกระดับจริยธรรมในสังคมไทย

บรรณานุกรม

- ณัชชา พันธุ์เจริญ. *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกษกรัฒ, 2554.
- . *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกษกรัฒ, 2551.
- ภาวไล ตันจันทร์พงศ์. “การสร้างความมั่นใจสำหรับการแสดงเดี่ยว.” *วารสารดนตรีรังสิต* 6, 1 (2555): 40-47.
- . “Pedal.” *วารสารดนตรีรังสิต* 4, 2 (2552): 14-24.
- ศศิ พงศ์สรายุทธ. *ดนตรีตะวันตกยุคบาโรกและยุคคลาสสิก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- อภิชัย เลี่ยมทอง. “หลักสำคัญสำหรับการฝึกซ้อมดนตรีเพื่อประสิทธิภาพสูงสุด.” *วารสารดนตรีรังสิต* 6, 1 (2555): 29-39.
- Beethoven, Ludwig Van. *Piano Variations Vol. 2*. Edited by Joseph Schmidt-Görg. München: G. Henle Verlag, 2006.
- . *Variationen Für Klavier und Violoncello*. Edited by Ewald Zimmermann. München: G. Henle Verlag, 1974.
- . *Variations on Folk Songs Op. 105 and 107 for Piano and Flute (Violin) Ad Lib.* Edited by Armin Raab. Munich: G. Henle Verlag, 2001.
- Caplin, William E. *Classical Form*. New York: Oxford University Press, 1988.
- Kamien, Roger. *Music an Appreciation*. 10thed. New York: McGraw-Hill, 2011.
- Kostka, Stefan. *Materials and Techniques of Twentieth-Century Music*. 3rded. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2006.
- Roig-Francoli, Miguel A. *Harmony in Context*. 2nded. New York: McGraw-Hill, 2011.
- Spencer, Peter, and Peter M. Temko. *A Practical Approach to the Study of Form in Music*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1988.